

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การซื้อขายระหว่างประเทศเป็นกลไกหนึ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศและมีผลโดยตรงต่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศ ซึ่งประเทศไทยเป็นประเทศผู้นำเข้าสินค้าจากต่างประเทศและส่งออกสินค้าไปยังต่างประเทศเป็นจำนวนมากหลายแสนล้านบาท ซึ่งถ้าหากประเทศใดมีการส่งออกมูลค่ามากก็จะทำให้มีเงินตราต่างประเทศเข้ามาและมีผลทำให้เศรษฐกิจของประเทศนั้นดี ซึ่งการซื้อขายระหว่างประเทศนั้นมีมาตั้งแต่สมัยโบราณ ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วผู้ซื้อและผู้ขายจะเป็นผู้รู้จักกันและคุ้นเคย จึงไม่ค่อยมีปัญหาเรื่องการชำระราคา แต่ต่อมาโดยลักษณะของสัญญาซื้อขายซึ่งผู้ซื้อและผู้ขายจะอยู่คนละประเทศ ดังนั้นการติดต่อกันโดยทางโทรศัพท์ โทรสาร โทรพิมพ์ เทเล็กซ์จึงมีมากขึ้นโดยที่ผู้ซื้อและผู้ขายอาจจะไม่เคยเห็นหน้ากันมาก่อน ทำให้การรู้จักความคุ้นเคยกันนั้นมีน้อยลง นอกจากนี้สัญญาซื้อขายระหว่างประเทศนั้นยังเกี่ยวกับสัญญาอื่น ๆ อีก ได้แก่ สัญญาขนส่งสินค้า สัญญาประกันภัย สัญญาชำระเงินทางการค้า ซึ่งหากพิจารณาต่อไปจะเห็นว่าระหว่างสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศกับสัญญาขนส่งสินค้านั้นมีความเกี่ยวพันซึ่งกันและกัน บางครั้งก็เป็นเหตุเป็นผลแก่กันและกันเพราะโดยทั่วไปการส่งมอบสินค้าให้แก่ผู้ซื้อเป็นหน้าที่ผู้ขายจะต้องปฏิบัติตามชำระหนี้ และสินค้าจะถึงมือผู้ซื้อซึ่งอยู่ห่างกันคนละประเทศได้ก็โดยสัญญาขนส่งระหว่างประเทศ ในกรณีนี้สัญญาซื้อขายจึงเป็นตัวกำหนดมาตรฐานให้แก่สัญญาขนส่งโดยทางเรือและการที่คู่สัญญาในการขนส่งระหว่างประเทศต้องการจะขนส่งสินค้าจากที่แห่งหนึ่งไปยังอีกแห่งหนึ่งหรือการที่สัญญาเกี่ยวกับการขนส่งสินค้าได้ถูกทำขึ้นมาก็เพื่อที่จะสนับสนุนให้เกิดการซื้อขายขึ้นในที่สุดนั่นเอง

สัญญาซื้อขายระหว่างประเทศคู่สัญญาจะอยู่กับคนละประเทศและอยู่ภายใต้กฎหมายคนละระบบ ซึ่งโอกาสที่จะเกิดความเข้าใจผิดหรือความแตกต่างกันก็มีอยู่มาก ดังนั้นจึงมีการตกลงกำหนดแบบมาตรฐานขึ้นโดยสภาหอการค้าระหว่างประเทศโดยใช้ถ้อยคำที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน เรียกว่า Incoterms ซึ่ง Incoterms จะอธิบายและกำหนดความหมายที่แน่นอนสำหรับถ้อยคำทางการค้า และ Incoterms นี้เองที่ช่วยบอกให้ทราบว่าคู่สัญญาฝ่ายใดจะมีหน้าที่อย่างไรในสัญญาแต่ละประเภท และผู้ใดจะต้องรับภาระความเสี่ยงภัยในความเสียหายของสินค้า

นอกจากนั้นสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศมีลักษณะเหมือนกับสัญญาซื้อขายภายในประเทศคือ ผู้ขายตกลงที่จะโอนกรรมสิทธิ์ในสินค้าให้กับผู้ซื้อและผู้ซื้อตกลงที่จะชำระราคาค่าสินค้านั้นให้แก่ผู้ขาย ซึ่งสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศยังมีวัตถุประสงค์ในการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของคู่สัญญาเช่นเดียวกับสัญญาซื้อขายภายในประเทศ กล่าวคือ ผู้ขายมีหน้าที่ส่งมอบสินค้าให้กับผู้ซื้อและผู้ซื้อมีหน้าที่รับมอบสินค้าและชำระราคาให้กับผู้ขาย ซึ่งสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศเป็นสัญญาต่างตอบแทนซึ่งต่างฝ่ายต่างมีสิทธิและหน้าที่ที่จะปฏิบัติต่อกัน และจากการที่คู่สัญญาอยู่คนละประเทศทำให้ความคุ้นเคยกันมีน้อย ผู้ขายและผู้ซื้อจึงต้องการความมั่นใจว่าเมื่อตนได้ปฏิบัติการชำระหนี้ของตนแล้ว จะได้รับการชำระหนี้ตอบแทนด้วยและถ้าคู่สัญญาฝ่ายใดไม่ปฏิบัติการชำระหนี้ คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิที่จะยังไม่ปฏิบัติการชำระหนี้ตอบแทน และกรณีดังกล่าวไม่ให้อีกฝ่ายหนึ่งยังไม่ได้กำหนดชำระ ซึ่งกรณีการซื้อขายระหว่างประเทศผู้ขายต้องการความแน่ใจว่าเมื่อตนส่งมอบสินค้าแล้ว ก็จะได้รับชำระราคาจากผู้ซื้อเป็นการตอบแทน ซึ่งการชำระราคาผู้ขายกับผู้ซื้ออาจตกลงชำระราคาได้หลายวิธี ได้แก่ การชำระด้วยเงิน การเปิดบัญชี การใช้ตัวแลกเงิน และการเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิต ซึ่งกรณีดังกล่าวอาจมีกรณีที่ผู้ซื้อไม่สามารถชำระหนี้ได้ ไม่ว่าด้วยเหตุใด ๆ ในกรณีนี้ถึงกำหนดชำระหรือในกรณีนี้ยังไม่ถึงกำหนดชำระแต่ผู้ซื้ออาจอยู่ในสถานะที่ไม่อาจชำระหนี้ได้ เช่นตกเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว ถึงแม้จะยังไม่ตกเป็นบุคคลล้มละลายตามกฎหมายก็ตาม หรือกรณีของการเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตที่ธนาคารไม่สามารถชำระหนี้ตามเลตเตอร์ออฟเครดิตได้ไม่ว่าในกรณีใด ๆ ก็ตาม ซึ่งผู้ขายจะมีสิทธิหรืออย่างไรต่อผู้ซื้อ ซึ่งในการศึกษาวินิพนธ์ฉบับนี้จะศึกษาเฉพาะสิทธิของผู้ขายที่มีต่อผู้ซื้อตามสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศหลังเกิดสัญญาซื้อขายแล้วเป็นสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นสิทธิที่จะได้รับชำระราคาเมื่อเกิดสัญญาขึ้นแล้ว และกรณีที่ผู้ซื้อผิดสัญญาหรือเมื่อถึงกำหนดเวลาชำระราคา หรือกรณียังไม่ถึงกำหนดชำระแต่ผู้ซื้อไม่สามารถชำระหนี้ได้ไม่ว่าด้วยเหตุใด ๆ เช่น เป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว ผู้ขายจะมีสิทธิอย่างไรต่อตัวสินค้าซึ่งผู้ขายจะใช้สิทธิยึดหน่วงสินค้าหรือระงับการขนส่งไว้ เพื่อเป็นหลักประกันการชำระหนี้ของผู้ซื้อ หรือใช้สิทธิขายสินค้าต่อไป หรือในกรณีที่ใช้สิทธิฟ้องเรียกร้องให้ชำระราคาค่าสินค้า หรือเรียกค่าเสียหายหรือการใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาแล้วแต่ว่าในขณะนั้นสินค้าอยู่ในความครอบครองของผู้ขายหรืออยู่ในระหว่างการขนส่ง หรือว่าสินค้าอยู่ในความครอบครองของผู้ซื้อแล้ว และผู้ขายจะสามารถเลือกใช้สิทธิใดได้บ้างมาน้อยเพียงใด

สิทธิของผู้ขายตามสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศหลังเกิดสัญญาแล้ว ผู้ขายมีสิทธิอย่างไร และในกรณีผู้ซื้อผิดนัดไม่ชำระหนี้หรือกรณีที่หนี้ยังไม่ถึงกำหนดชำระแต่ผู้ซื้อตกเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว ผู้ขายจะมีสิทธิอย่างไรบ้างในระบบกฎหมายไทย ในระบบกฎหมายสากลหรือในระบบกฎหมายอังกฤษและอเมริกา ซึ่งระบบกฎหมายดังกล่าวที่ได้บัญญัติถึงสิทธิของผู้

ชายนั้นมีความแตกต่างกันอย่างไร และมีผลกระทบอย่างไร เมื่อในบางเรื่องสิทธิของผู้ชายตามระบบกฎหมายไทยและกฎหมายสากลหรือกฎหมายของต่างประเทศมีแตกต่างกันซึ่งอาจทำให้คู่สัญญาไม่มีความแน่ใจในสิทธิของตนว่ามีอย่างไรกันแน่เพราะคู่สัญญาอยู่คนละประเทศ ซึ่งทำให้ขาดความแน่นอนในการใช้กฎหมายของคู่สัญญาในกรณีเกิดปัญหาที่คู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามสัญญาและอาจก่อให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบในกรณีนำกฎหมายภายในของประเทศตนมาใช้กับคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง และในกรณีที่ผู้ชายอยู่ในประเทศไทยกับกรณีที่ผู้ชายที่อยู่ต่างประเทศก็อาจมีสิทธิต่อผู้ซื้อไม่เหมือนกัน หรือแตกต่างกันในกรณีที่ผู้ซื้อผิดนัดไม่ชำระหนี้ หรือตกเป็นผู้มีหนี้สินล้มละลาย ซึ่งเมื่อคู่สัญญาอยู่คนละประเทศแล้วอาจต้องมีการนำกฎหมายขัดกันมาพิจารณาว่าต้องใช้กฎหมายภายในของประเทศใดมาบังคับใช้ และในกรณีที่คู่สัญญาอีกฝ่ายเป็นภาคีของอนุสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศอาจต้องนำอนุสัญญาดังกล่าวมาปรับใช้กับคู่สัญญา และในกรณีที่มีการฟ้องร้องคดีที่ศาลไทย และศาลไทยใช้กฎหมายขัดกันในการพิจารณาว่าจะใช้กฎหมายของประเทศใดมาปรับใช้ถ้ากฎหมายขัดกันชี้มาให้ใช้กฎหมายภายในของไทยปรับใช้ และกฎหมายไทยก็ชี้รับในการปรับใช้กับข้อพิพาทที่เกิดขึ้น ซึ่งประเทศไทยไม่มีการบัญญัติเรื่องการซื้อขายระหว่างประเทศเป็นเรื่องเฉพาะไว้ เมื่อเกิดกรณีข้อพิพาทขึ้นศาลไทยจึงต้องนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับกับข้อพิพาทที่เกิดขึ้น ผู้เขียนจึงสนใจศึกษาว่าบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และกฎหมายภายในอื่น ๆ จะสามารถนำมาปรับใช้กับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นระหว่างคู่กรณีที่เกี่ยวข้องได้แค่ไหน อย่างไร ดังนั้นวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะไม่ขอกล่าวถึงในรายละเอียดในการพิจารณาใช้กฎหมายภายในตามกฎหมายขัดกันของแต่ละประเทศคู่สัญญา และจะไม่ขอกล่าวถึงเรื่องแบบของสัญญาและคำเสนอคำสนองที่ก่อให้เกิดสัญญา แต่จะศึกษาถึงสิทธิของผู้ชายตามสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศในระบบกฎหมายไทยหลังเกิดสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศแล้วว่ามีอยู่อย่างไรแตกต่างจากอนุสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศ กฎหมายของอังกฤษและอเมริกาอย่างไร ความแตกต่างนั้นก่อให้เกิดผลกระทบเพียงใด ควรมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายไทยในเรื่องนี้หรือไม่เพียงใด เพื่อให้กฎหมายที่จะนำมาปรับใช้กับการซื้อขายระหว่างประเทศมีความทันสมัยและทันต่อความเปลี่ยนแปลงของโลกธุรกิจยุคโลกาภิวัตน์

2. สมมติฐานของการวิจัย

การคุ้มครองสิทธิของผู้ชายในการซื้อขายระหว่างประเทศภายใต้กฎหมายไทยยังไม่เพียงพอ

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาแนวความคิดพื้นฐานของสิทธิของผู้ขายตามสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศหลังจากที่สัญญาซื้อขายเกิดขึ้นแล้วที่เป็นทางปฏิบัติสากลทั่วโลก และสิทธิของผู้ขายตามกฎหมายของอังกฤษและอเมริกา

2. ศึกษาลักษณะของปัญหาข้อกฎหมายในเรื่องสิทธิของผู้ขายตามสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศในระบบกฎหมายไทยว่ามีอยู่อย่างไรเพียงพอหรือไม่ต่อการคุ้มครองสิทธิของผู้ขายและปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศไทย

3. ศึกษาหลักเกณฑ์ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวในต่างประเทศและในประเทศส่วนใหญ่ของโลกเพื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบและเป็นแนวทางในการแก้ไขกฎหมายไทยให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้นและทันต่อการค้าระหว่างประเทศที่เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว

4. ขอบเขตและวิธีการดำเนินการวิจัย

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้จะศึกษาเฉพาะสิทธิของผู้ขายที่มีต่อผู้ซื้อตามสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศเป็นสำคัญ โดยจะศึกษาถึงสิทธิของผู้ขายภายหลังที่สัญญาซื้อขายเกิดขึ้นแล้ว และจะศึกษาเฉพาะทรัพย์สินที่ซื้อขายที่เป็นสังหาริมทรัพย์เท่านั้น โดยจะไม่กล่าวถึงการซื้อขายสังหาริมทรัพย์ที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนโอนกับพนักงานเจ้าหน้าที่ เช่น เรือกำปั่น เรือมีระวางตั้งแต่หกตันขึ้นไป เรือกลไฟ หรือรถยนต์มีระวางตั้งแต่ห้าตันขึ้นไป และจะไม่กล่าวถึงสัญญาจะซื้อจะขาย แต่จะศึกษาเฉพาะสัญญาซื้อขายเสร็จเด็ดขาดทั้งที่ไม่มีเงื่อนไขหรือเงื่อนไขเวลาส่งมอบ และที่มีเงื่อนไขหรือเงื่อนไขเวลาการส่งมอบ รวมทั้งจะศึกษาถึงการซื้อขายผ่อนชำระในกรณีที่ผู้ซื้อผิดนัดไม่ชำระราคางวดใดงวดหนึ่ง สัญญาซื้อขายทรัพย์สินซึ่งยังมีได้กำหนดลงไว้แน่นอน(Unascertained Property) และการซื้อขายทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง(Specific Property)เท่านั้น แต่จะไม่ศึกษาถึงสิทธิของผู้ขายตามใบตราส่งที่มีสิทธิต่อธนาคารไม่ว่าจะเป็นคู่สัญญาตาม Documentary Sale โดยตรง และที่เป็นคู่สัญญาตามสัญญาเลดเจอร์ออฟเรดิคก็ตาม โดยจะทำการศึกษาแบบวิจัยเอกสาร(Documentary Research) กล่าวคือ เก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นเอกสารทั้งตำรา บทความ คำพิพากษาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าว ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ โดยจะศึกษาถึงสิทธิของผู้ขายตามสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศ ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสัญญาขายสินค้าระหว่างประเทศและกฎหมายของประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกาว่ามีอยู่อย่างไร แตกต่างจากสิทธิตามกฎหมายไทย

อย่างไร ความแตกต่างนั้นก่อให้เกิดผลกระทบเพียงใด ควรจะการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายไทยในเรื่องนี้หรือไม่เพียงใด

ขอบเขตของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะอธิบายรายละเอียดดังนี้ บทที่ 1 บทนำ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา สมมติฐานของการวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตและวิธีการดำเนินการวิจัย และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย บทที่ 2 จะอธิบายถึงลักษณะและขอบเขตของสัญญาซื้อขายภายในประเทศและสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศและลักษณะของอนุสัญญาซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศ บทที่ 3 จะอธิบายถึงลักษณะทั่วไปของสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศและสิทธิของผู้ขายตามสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศต่อผู้ซื้อภายหลังเกิดสัญญาซื้อขายขึ้นแล้วว่ามีอยู่อย่างไร ทั้งในกรณีผู้ซื้อผิดสัญญาและกรณีที่ผู้ซื้อตกเป็นผู้มีหนี้สินล้มพันตัว ตามอนุสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศ กฎหมายของประเทศอังกฤษและกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา บทที่ 4 จะเป็นการอธิบายถึงสิทธิของผู้ขายตามสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศในระบบกฎหมายไทยหลังเกิดสัญญาขึ้นแล้วว่ามีอยู่อย่างไร และวิเคราะห์เปรียบเทียบกับอนุสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศและกฎหมายของอังกฤษและอเมริกาว่ามีความแตกต่างกันอย่างไรและความแตกต่างนั้นก่อให้เกิดผลกระทบอย่างไรบ้าง กฎหมายไทยมีการคุ้มครองสิทธิของผู้ขายเพียงพอแล้วหรือไม่ บทที่ 5 จะเป็นการสรุปและเสนอแนะว่าสิทธิของผู้ขายตามสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศในระบบกฎหมายไทยที่มีอยู่เพียงพอแล้วหรือไม่ ควรมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายไทยเรื่องนี้หรือไม่อย่างไร

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทราบแนวความคิดพื้นฐานของสิทธิของผู้ขายตามสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศ
2. ทราบถึงประเด็นที่เป็นปัญหาในเรื่องสิทธิของผู้ขายตามสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศว่ามีอยู่อย่างไร
3. ทราบถึงระบบสิทธิของผู้ขายในการซื้อขายในแต่ละประเทศและระหว่างประเทศเพื่อเป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาสิทธิของผู้ขายในระบบกฎหมายไทย
4. ทราบถึงสิทธิของผู้ขายในระดับระหว่างประเทศและในประเทศไทยว่ามีอยู่เพียงพอหรือไม่

5.ทราบถึงแนวทางการแก้ไขปัญหา หรือแนวทางการแก้ไขกฎหมายในเรื่องสิทธิของผู้
ขายในการซื้อขายระหว่างประเทศในระบบกฎหมายไทย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย